

KÂR-I NÂTIK TEMELLİ MAKAM ALIŞTIRMALARININ TÜRK MÜZİĞİ SES EĞİTİMİNDE KULLANILABİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Ayçin ÖNER² Sema SEVİNÇ³

Özet

Bu araştırma; ses eğitimi sürecinde kullanılan uluslararası ses eğitim teknikleri ile Türk Müziği geleneksel üslubunu bir arada içeren, Kâr-ı Nâtik temelli makam alıştırmaları programının ses eğitiminde kullanılabilirliğini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Kâr-ı Nâtik’lerden yararlanılarak Türk Müziği ezgilerinden oluşturulan ses egzersiz ve etüdüleri ile gerçekleştirilen ses eğitimi sürecinin, metodolojik, tutarlı ve bilimsel bir biçimde yapılması ile alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın çalışma grubu; Aksaray Güzel Sanatlar Lisesi 12. sınıf öğrencilerinden, random yöntemi ile 10’ar kişi olacak şekilde, deney ve kontrol gruplarına ayrılarak oluşturulmuştur. Uzman görüşleri alınarak hazırlanan ses egzersizleri ve Kâr-ı Nâtik egzersizlerinden oluşan ses eğitimi programı 14 haftalık süre içerisinde deney grubuna Kâr-ı Nâtik temelli program, kontrol grubuna ise Türk Müziği geleneksel öğretim metodu şeklinde uygulanmıştır. Araştırmada bir deney bir de kontrol grubu yer aldığı için, öncelikle bu grupların denklikleri araştırılmış ve ön test toplam puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın başında ve sonunda deney ve kontrol grubuna “Türk Müziği Ses Eğitimi Performans Gözlem Formu” kullanılarak ön test-son test yapılmıştır. Araştırmanın temel problemlerine cevap bulabilmek amacıyla, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasındaki ilişkiler, her bir grup için ayrı ayrı incelenmiştir. Bu incelemede ise, ilişkili ölçümler için t testi (Paired samples t-Test) kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizlerde farkın anlamlılığı(p) 0,01 düzeyinde test edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 18.0 yazılımından yararlanılmıştır. Araştırma verilerine göre; Kâr-ı Nâtik Temelli Makam alıştırmaları ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri ve Türk Müziği geleneksel yöntemi ile eğitim alan kontrol grubu öğrencileri karşılaştırıldığında deney grubu öğrencilerinin; nefes egzersizleri, makam ile ses egzersizleri, Kâr-ı Nâtik’lerden oluşan ses ve makam öğretimi egzersizleri ve süsleme teknikleri ile ses eğitiminde davranış kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ses Eğitimi, Kâr-ı Nâtik, Süslemeler, Müzik Eğitimi, Makam

EVALUATION OF THE APPLICABILITY OF MAQAM EXERCISES BASED KÂR-I NÂTIK IN TURKISH MUSIC VOICE TRAINING

Abstract

This research; the aim of this study was to investigate the feasibility of sound education techniques used in the sound education process. It is thought that Turkish music elements will contribute systematically, consistently and scientifically in the process of sound education which is made by using Turkish music melodies formed by benefiting from the Kâr-ı Nâtik. The study group of the study; Aksaray Fine Arts High School 12th grade students, random method of 10 people, the experimental and control groups were created by dividing. Voice training program, which consists of audio exercises prepared by expert opinions and Kar-i Nâtik exercises, was applied to the experimental group in 14 weeks period, the program was based on Kar-i Nâtik and the Turkish Music as a traditional teaching method program to the control group. Since one experiment and one control group were included in the study, the equivalence of these groups were investigated and the relationships between the pre-test and total scores were examined. At the beginning and the end of the study, pre-test and post-test were applied to the experimental and control groups by using Performance Turkish Music Voice Training Performance Observation Form. In order to find answers to the

¹Bu çalışma “Kâr-I Nâtik Temelli Makam Alıştırmalarının Türk Müziği Ses Eğitiminde Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi” isimli doktora tezinden türetilmiştir.

² Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, aydin.oner@hbv.edu.tr

³ Prof.Dr., Necmettin Erbakan üniversitesi, ssevinc@erbakan.edu.tr

basic problems of the study, the relationships between the pre-test and post-test scores of the experimental and control group students were examined separately for each group. In this study, paired samples t-Test was used for the related measurements. The statistical significance of the difference (p) was tested at a level of 0.01. For data analysis conducted during the development of the Turkish Music Audio Education Performance Observation Form, which is the data collection tool of the research, SPSS 18.0 software was used in the data gathering data of the research and the data obtained from the data collection tools. According to observer evaluations of the students in the experimental group and the students in the control group, there was a significant difference between the mean scores obtained from the final test in favor of the experimental group [t (9) = -16,612, p <.01]. According to this result; Students of the experimental group who took voice training with the practice of Kâ-i Nâtik Foundation have taken the students according to the traditional method of Turkish Music. It has been observed that they are more successful in gaining behavior in sound education with exercises of breathing exercises, makomatical sound exercises, sound and maqam instruction and ornamentation techniques.

Keywords: Voice Education, Kâr-ı Nâtik, Ornaments, Music Education, Maqam

GİRİŞ

Müzik eğitimi veren kurumlarda yapılan müzik eğitiminin belirli yöntemler kullanılarak yapıldığı göz önüne alındığında, Türk Müziği alanında bu yöntemlerin daha çok usta çırak ilişkisi şeklinde yapıldığı görülmekte bu durumda bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle Türk Müziği ses eğitimi alanında belirli bir çalışma yönteminin olmadığı, bireysel yöntemlerle bu eğitimin verildiği görülmektedir. Klâsik Türk Müziği icrasında makam bilgisi ve hançere (gırtlak) yapısı ile beraber sağlıklı bir ses üretmek gereklidir. Bunun sonucu olarak tamamen Türk Müziği alanına özgü bir ses eğitim sürecinin olması yapılacak olan icraların geleceğe aktarılmasında da önemli bir misyon olarak görülmektedir. Kültürel mirasımızdan ödün vermeden gelecek kuşaklara aktarımının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Hatipoğlu (2013:1)' na göre; "Günümüz akademik kurumlarında gerçekleştirilen mesleki müzik eğitimi sürecinin geçmiş ile bağlantılarının kurulup bir köprü görevi görebilmesi, var olan kaynakların bilim anlayışı süzgecinden geçirilerek ortaya konulması ile gerçekleştirilebilir.

Türk Müziğinin geleneksel icra yönteminde bulunan meşk usulü, öğretme ve öğrenme yöntemi olarak Türk Müziği eğitim anlayışına uygun olsa da, öğretim yönteminde standardı sağlayabilmek, çağın gereği olan yazılı kaynaklara ayak uydurabilmek ve gelecek kuşaklara metodolojik yöntemleri aktarabilmek için yetersiz kalmaktadır. Bu anlayışla geleneksel Türk Müziğinin icrasını bozmadan, belirli bir sistem içinde, icranın ve ses eğitim sürecinin nasıl yapılacağı, hangi yöntemlerin kullanılacağı, hem öğrenen hem de öğretenler için çok daha fayda sağlayıcı olacaktır. Müzik eğitimi veren kurumlarda, Türk müziği ses icracılığı ve eser seslendirmede, piyano çalgısı ile yapılan vokal egzersizlerin bulunduğu fakat Türk Müziği'nin kendine özgü icrası için etüd ve egzersizlerin olmadığı göze çarpmaktadır. Yapılacak olan Türk Müziği ses eğitiminin; Geleneksel Türk Müziğinin doğasına ve otantikliğine uygun egzersiz, etüd

ve çalgılar ile yapılmasının daha uygun ve yerinde bir durum oluşturacağı düşünülmektedir. Makam ile etüd ve egzersizlerle tasarlanmış vokallerin, hem Türk Müziğini daha iyi anlamak hem de doğru bir icra için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Uzun yıllar önce bestelenmiş olan bu metotlar uluslararası sanat müziği repertuarına hitap etmekle birlikte, temel ses eğitiminde kullanılan esas teknikleri metodolojik bir şekilde öğretmektedir. Birçok ülkede benimsenen bu metotlar muhakkak uluslararası sanat müziği repertuarının icrası için çok önemlidir. Ancak geleneksel ve çağdaş çok sesli repertuarlar için de farklı metotlar geliştirmenin önemli olduğu yadsınamaz gerçektir (Polat, 2018: 589).

Ülkemizde müzik eğitimi veren kurumlara bakıldığında, Türk Müziğinde Ses Eğitimi'ne özgü bir metodolojik yöntemin bulunmadığı göze çarpmaktadır. Bu durum Türk Müziği ses icrasında ortak bir söyleme biçimi geliştirmede sorun oluşturmakta birbirini tekrarlayan sesler nedeniyle, özgün icra şekillerinin oluşmasını engellemektedir. Türk Müziği ses icrasının gerek biyolojik, gerek ses sistemi, gerekse söyleme biçimindeki farklılıkları göz önüne alındığında; opera eğitiminde kullanılan ses egzersizlerinin yerine Türk Müziği makam yapılarına uygun ve seslendirilecek esere hazırlayıcı ses egzersizlerin kullanıldığı bir ses eğitiminin yapılmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu egzersizlerin Klasik Türk Müziği enstrümanları ile yapılmasının da icranın doğasına ve otantikliğine uygun olacağı düşünülmektedir.

Türk müziği ses eğitimine metodolojik bir yaklaşım getirilmek istendiği düşünüldüğünde; Türk müziğinin din dışı sözlü biçimlerinden biri olan Kâr-ı Nâtların hem yapısal hem de işlevsel açıdan ayrı bir öneme sahip olduğu fark edilmiştir. Kâr-ı Nâtlık, “kâr” ve “Nâtlık” sözcüklerinin birleşiminden oluşan bir terkidir. Kâr sözcüğü “iş, güç”, Nâtlık sözcüğü ise “konuşan, söyleyen ve bildiren” anlamına gelmekte ve Kâr-ı Nâtlık genel olarak “konuşan kâr, söyleyen eser” olarak tarif edilmektedir (www.islam ansiklopedisi.com, 2018).

“Kâr-ı Nâtların özelliklerinden birisi de kendilerine has bir güfteye sahip olmalarıdır. Genellikle gazel (gazel-i müzeyyel) yahut mesnevi şeklinde yazılmış olan bu güftelerin her mısra veya beytinde tevriye, cinas gibi edebi sanatlar çerçevesinde bir yahut birden fazla makam ve usûl isimleri yer almıştır. Güftede adı geçen makam ve usûl bir taraftan sözlük manalarıyla şiiri anlamlandırmış, bir taraftan da bunların geçtiği bölümler adı geçen makam ve usulle bestelenip ölçülmüştür. Kâr-ı Nâtlık formundaki eserlerin, yapısal özelliklerinin farklılığı yanı sıra Türk müziğinin öğretimi ve aktarımına yönelik işlevlere sahip olması ve bu amaçla bestelenmiş olmaları da oldukça büyük önem taşımaktadır. Eski bestekârlarca makam seyirlerini ve geçki yollarını, usûllerin kullanılmasını talebeye öğretmek, kendi devirlerinde bilinen makam ve usûllerin unutulmasını veya zamanla yanlış yapılmasını önlemek amacıyla bestelendiği gibi bunlar aynı

zamanda bestekârların sanattaki olgunluk ve kudretini ispat eden eserlerdir” (Özkan, 2001: 356-357).

Kâr-ı Nâtıklar; her ne kadar meşk yönteminin önemli bir aracı olarak görülse de, kendi kendini anlatan öğretici özelliği ile makam bilgisi ile birlikte bir araç olarak kullanılıp, ses eğitiminde gelenekten geleceğe aktarım yapmak ve üstadların birikimlerini aktarmak için önemli bir form olduğu düşünülmektedir. Usta bestekârların kudretini yansıtan Kâr-ı Nâtıklar, musikimizin tarihi öneme sahip eserleridir. Bugün ki bilimsel anlayışın süzgecinden geçirilerek, ancak özünden bir şey kaybettirilmeden, gelecek kuşaklara aktarılacak kaynaklara dönüştürülmesi gerektiği düşünülmektedir. Musikimizde sözün (güfte) ne kadar büyük öneme sahip olduğu da özel bir güfte ile bestelenen Kâr-ı Nâtıkların, içerisinde mutlaka geçtiği makamın adını barındırmasından da anlaşılmaktadır.

“Türk müziği, sanat müziği ve halk müziği ekseninde icra edilen ve meşk yöntemi ile kendini var eden bir müzik türüdür. Solistlerin, icra kabiliyetini meşk yaptığı ustalarının icrası üzerinden geliştirmeye çalıştığı, birbirini taklit veya var olan değerlerin kullanılması şeklinde süre gelen bir çalışma sistemine sahiptir. Özel ve kendine özgü bir teknik alt yapısı bulunmamaktadır. Bu yapı uzun yıllar bu şekilde süre gelmiş, Türk müziği devlet konservatuvarlarının kurulmasından sonra farklı bir hal almaya başlamıştır. Ses eğitimi ana sanat dalı ders planları hazırlanırken ses eğitimi dersi içerikleri opera sanatını destekler nitelikte olunca bu konuda Türk müziği üzerine yapılan çalışmaların eksiklikleri açığa çıkmaya başlamıştır. Türk müziğinde gerek halk müziği gerekse sanat müziği, icra ve ses karakteri olarak kendine özgü ses yapısına sahiptir ve opera sanatını destekleyen ses eğitimi yönteminden ayrı tutulmalıdır. Sesin yapısal özellikleri incelendiğinde icra sanatının farklı türleri açısından farklı biyolojik gelişimlerin olduğu saptanmaktadır. Bu durum ses telleri üzerinde yapılan kamera kayıtları ile açıkça tespit edilebilmektedir. Türk müziği solistleri ve Opera solistlerinin ses yapısı incelendiğinde ortaya çıkan bu biyolojik farklılıklar teknik çalışmaların da farklı olması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bakış açısının Türk müziği ses eğitimi sisteminde yeni bir perspektif geliştireceği düşüncesiyle eğitim sistemine kazandırılması gerekmektedir. Müziğimize özgü kendi icra karakterine ve biyolojik dengesine uygun özgün bir ses eğitimi sisteminin kazandırılması Türk müziği icracılarının başarılarını yükseltmek ve Dünya standartlarında icracılar yetiştirmek adına önem arz etmektedir” (<https://calismagruplari.itu.edu.tr-musikisi-devlet-konservatuari>, 2018).

Türk Müziği ses icrasında makam kavramının kullanılarak, hançere yapısına uygun bir söyleyiş ve kendine özgü bir ses karakteri ile çalışmalar yaparak ders işlenmesinin daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırma yöntemini kullanarak; Türk müziğinin sözlü eserlerini doğru seslendirebilen, ses tekniklerini uygun biçimde kullanabilen ve doğru ses üretebilen bireyler yetiştirmek için yapılmıştır. Türk Müziği öğretiminde önemli bir unsur olan Kâr-1 Nâtiklerin kullanılmasıyla müziğin en önemli öğelerinden melodi ve ton duygusunun karşılığı olarak makam kavramını anlayabilen ve bu makamlar çerçevesinde sesini doğru kullanabilen ve Türk Müziğine özgü hançere kullanım tekniklerini ile de desteklenmiş bir ses eğitim modeli amaçlanmıştır. Bu temel amaç kapsamında aşağıdaki denenceler araştırmada sınanmıştır:

1. Öğretim elemanlarının değerlendirmelerine göre; Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programı kullanımı öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir.
2. Akran değerlendirmelerine göre Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programı öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir.
3. Öz değerlendirmelere göre Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programı Öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada; ses eğitimi sürecinde kullanılacak geleneksel üslubu ve uluslararası ses eğitim tekniklerini bir arada içeren Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırma programı ile ses eğitiminde kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ses eğitimi sürecinde Kâr-1 Nâtik’lerden faydalanarak Türk müziği ezgilerinin kullanılmasıyla ses eğitiminde Türk müziği unsurlarına metodolojik, tutarlı ve bilimsel bir biçimde uygulanabilmesine katkı sağlaması bakımından, ses eğitimi sürecinde hem öğretim elemanlarının hem de öğrencilerin yararlanabileceği bir kaynak oluşturması bakımından, Türk müziği ses eğitimi alanının gelişmesine katkı sağlaması ve benzeri çalışmalara ışık tutması açısından önemli görülmektedir.

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Süsleme Teknikleri

Perde hâkimiyeti ve repertuarının genişliğinin yanı sıra eserleri şart-ı letafet-i musiki üzerine icra eden fasıl şarkıcılarının toplu fasıl musikisi icrasında kendilerini fark ettirmek; sahip oldukları sanat gücünü ortaya çıkarmak; ustalıklarını vurgulamak hatta hayranlık kazanmak için süsleme elemanlarına başvurdukları böylelikle eseri yeniden var ettikleri düşünülebilir. “Kimi parçaların notaları ezginin çıplak çizgilerini vermekten öteye gidemezken, kimilerinde eser zengin süslemelerle yazılmıştır. Bu bakımdan, notaya geçirilen parçaların okunması / çalınması notanın yol

göstericiliğinden çok, okurun / icracının onu yeniden yaratma ustalığına bağlıdır” (Popescu-Judet, 1996:150).

Süslemeler “bezentiler olarak adlandırıldığı ve kullanım amaçlarının da ifadenin şive gücünü arttırmak için esas bir sese katılan nağme notaları olarak da tanımlanmaktadır (Gazimihal, 1961). Ayrıca süslemeler, eserin gerçek notası olmadıkları için, müzik yazısında küçük notalar veya özel işaretlerle gösterilirken değerlerini kendinden önce ya da sonra gelen notadan alırlar(Torun, 1996: 68).

2. 2. Çarpma

Çarpma / acciaccatura için Makam Müziği’nde nota yazılarında en sık rastlanan ve küçük yazılan süsleme notasıdır. Üslûp içerisinde en çok kullanılan bu süs elemanı, genellikle notaya yazılmaya ihtiyaç duyulmadan icracı tarafından geleneksel üslûpla günümüze kadar taşınmıştır. Mümkün olduğunca kısa zamanda icra edilmesi; çarpma zamanını hangi notadan alacağına icracının karar vermesi genel kurallar arasında sayılabilir (Torun, 1996:

Şekil. 1. Çarpma

Makam Müziği’nde en sık kullanılan çarpma türü değerini kendinden sonraki notadan alan çarpma türüdür. Bu tür çarpma esas notadan önce geldiği için kuvvetli zaman denk gelir ve vurgulu çalınır. Değerini kendinden önceki notadan alan çarpmada ise esas nota vurgulu çarpma notası ise zayıf zamanda çalınır.

2. 3. Glissando

Türkçe ’de “kaydırma, kaydırarak” (Gazimihal, 1961: 7) terimleriyle de ifade edilen bu süsleme elemanı nota başları arasında kırık çizgi ile gösterilir. İki ses arasındaki dizinin hızlı bir şekilde kaydırma hareketidir. Dizi oluşturan bir portamento hareketi olarak da tanımlanabilir. Melodik fonksiyonu olan bu süsleme oktav atlayışı sırasında da sıkça kullanılır. Bu çalışmada Glissando, iki nota arasında uzayan kırık çizgi ile birlikte küçük “g.” harfi ile gösterilmektedir (Özbilen, 2007: 13).

Seslendirilen
Öm rüm ce o saf aşk kı nı kal

Yazılan

Şekil 2: Glisando

2.4. Tril

“Uygulandığı notadaki sesin bir veya yarım ton üst tarafındaki sesle sık ve muntazam çarpma yaptıran süsleme elemanıdır. Tril’li insan sesi ile yapılan süsleme elemanların vazgeçilmez öğelerinden biridir. Çarpmaların sayısı cümlenin hız ve karakterine göre değişirken, musiki cümlesinin sonunda ve kadans içinde yer alan tril’li kadans da denir. Tril kelimesinin iki baş harfi “tr.” notanın tepesinde işaretli bulunur.” (Gazimihal, 1961: 221).

a ra mı tü ken

Şekil 3: Tril

2.5. Kâr-ı Nâtik

Din dışı Türk musikisinde bir form adı olarak da kullanılan kâr kelimesine Arapça Nâtik (söyleyen, bildiren) sıfatının eklenmesiyle meydana getirilmiş bir terkiptir. Güfte ve bestesiyle makamları tanıtan bir özellik gösterdiğinden bu adı almış olduğu kabul edilmektedir. Kâr-ı Nâtiklerin en önemli özelliği kendilerine has bir güfeye sahip olmalarıdır. Genellikle gazel (gazel-i müzeyyel) yahut mesnevi şeklinde yazılmış olan bu uzun güftelerin her mısra ve beytinde tevriye, cinas gibi edebi sanatlar çerçevesinde bir yahut birden fazla makam ve usul yer almıştır. Güftesinde sadece makam isimlerine yer verilen bazı kâr-ı nâtik’larda hangi usulün kullanılacağı bestekârın tercihinde kalmıştır. “Rast getirip fend ile seyretti hümâyı / Düştü o dem hatıra bir beste rehâvi” beytiyle başlayan rast kâr-ı nâtik’inde Hamamizade İsmail Dede Efendi yürük semai usulünü kullanmış, son bölümde birleşik nim sofyan usulüne geçki yaparak eseri bitirmiştir. Kâr-ı Nâtik’larda rast makamıyla başlamak gibi bir gelenek varsa da girişte başka makamların

kullanıldığı örneklere de rastlanır. Başladığı makamın adıyla anılan ve genellikle bu makamda karar verilen örnekler çoğunlukta olduğu halde başlangıçtan başka bir makamla karar veren kâr-1 nâtikler da mevcuttur. Bunlar da ilk makamın adıyla anılır. Her birindeki güftenin içinde yer alan makam ve usul adedi farklı olduğundan kâr-1 nâtikler değişik uzunlukta eserlerdir. Nitekim Hatibzâde'nin eserinde on beş makam ve on beş usul bulunurken Hamamizade İsmâil Dede'nin eserinde yirmi altı, Ahmet Avni Konuk'un aynı makamdaki kâr-1 nâtik'inde 119 makam yer almaktadır (www.islam ansiklopedisi.info, 2018).

Osmanlı müziğinde hocaların öğrencilerine makam ve müzik bilgilerini aktarmak üzere tasarladıkları didaktik sözlü eserler olan Kâr-1 Nâtik'larda, esere adı verilen makamdan yola çıkılır, her mısradaki bir makamın adı geçer ve makamın özellikleri yansıtılır (Yavuzoğlu, 2013: 25).

“Bu form için özel olarak yazılmış güftesi içinde yer alan makam ve varsa usul adlarının geçtiği yerde, bestecisinin o makamın çeşnisini-seyrini göstermesi, güftede usul adları da geçiyorsa, her usul adının geçtiği yerde derhal o usule geçmesidir. Kâr adının verilmesi, Kâr formu ile ilgisinden değil, kelimenin Farsçadaki anlamından dolayıdır. Nitekim Kâr-1 Nâtik, konuşan kendi kendini anlatan eser demektir ve bestecinin, sanat ilhamından ziyade öğreticiliği ve ustalık gösterisini ön plana aldığı bir tür “müzikli beyin jimnastiği”dir.15’den 119’a kadar değişen sayılarda makam tarifini ameli olarak veren Kâr-1 Nâtik’ler bestelenmiştir” (Tanrıkorur, 2003: 50).

Rauf Yekta Bey, yurt dışında yayımlanmış olan ve Türk Musikisinin ilk kez ciddi ve ayrıntılı olarak yer aldığı Lavignacın musiki ansiklopedisine yazdığı bölümde verdiği nota örneklerinden birinde İtri'nin neva Kâr'ının terennüm bölümünü kullanmış, fakat hicaz geçkisi yapan bu terennümlü bölüme “Kâr-1 Nâtik Hicaz” başlığını vermiştir. Burada güfte olmayıp terennüm kullanılmış olmasının, Rauf Yekta Bey'i bu düşünceye sevk etmiş olabileceği düşünülebilir (Paçacı, 1994: 5).

YÖNTEM

3.1.Araştırma modeli

Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırmalarının Türk müziği ses eğitiminde kullanılabilirliğinin değerlendirilmesine yönelik olan bu araştırma deneysel bir çalışmadır. Araştırma ön test-son test kontrol gruplu modele göre desenleyerek gerçekleştirilmiştir.

3.2.Çalışma Grubu

Bu Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Aksaray Güzel Sanatlar Lisesi 12. Sınıfta öğrenimlerini sürdüren öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin daha önceki kazanımlarından bağımsız olacak şekilde daha sağlıklı bir araştırma oluşturulabilmesi bakımından 12. Sınıf öğrencileri seçilmiştir. Deney ve kontrol gruplarında 10'ar öğrenci bulunmaktadır. 12/A deney grubu 12/B kontrol grubunu oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları öğrencilerin yetenek sınavına girdikleri dönemdeki puanları esas alınarak bir baştan bir sondan olacak şekilde yansız atama yolu ile çalışma grubu oluşturulduğu için öğrenciler arasında puan farkı olmadığı söylenebilir.

Gözlemci, Akran ve Öz Değerlendirmelere Göre Grupların “Türk Müziği Ses Eğitimi Performans Gözlem Formu” Ön test ve Son test puanları

Grupların gözlemci değerlendirmelerine göre gözlem formundan aldıkları ön test puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma deney ve kontrol grubu temel istatistikleri

Grup	Test türü	Değerlendirici	\bar{X}	Medyan	Mod	Ranj	Min	Max
Deney	Ön test	Gözlemci	24	23	22	14	21	35
		Akran	23	22	22	8	21	29
		Öz değerlendirme	22,5	21,5	21	8	20	28
	Son test	Gözlemci	81	85	86	18	71	89
		Akran	78,7	80,5	72	13	71	84
		Öz değerlendirme	81,4	81	81	20	70	90
Kontrol	Ön test	Gözlemci	23,6	23	20	8	20	28
		Akran	22,3	21,5	21	5	21	26
		Öz değerlendirme	24,8	24	21	12	21	33
	Son test	Gözlemci	44,6	44,5	44	14	39	53
		Akran	45,1	44	41	13	41	54
		Öz değerlendirme	48,5	49	40	20	40	60

Genel olarak deney ve kontrol grubu ön testleri karşılaştırıldığında grupların homojen olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan deney grubu ön test ve son testleri karşılaştırıldığında ortalama puanları arasında yaklaşık 45 puanlık fark olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca deney grubu ile kontrol grubu son test ortalama puanları arasında ise 35 puanlık fark bulunması ise yine dikkati çekmektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında deney grubu lehine son testte anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri toplama aracı veri toplama araçları ile elde edilen verilerin analizlerinde ise SPSS 18.0 yazılımından yararlanılmıştır. Araştırmada bir deney bir de kontrol grubu yer aldığı için, öncelikle bu grupların denklikleri araştırılmış ve ön test toplam puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın temel problemlerine cevap bulabilmek amacıyla, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasındaki ilişkiler, her bir grup için ayrı ayrı incelenmiştir. Bu incelemede ise, ilişkili ölçümler için t testi (Paired samples t-Test) kullanılmıştır.

Yapılan istatistiksel analizlerde farkın anlamlılığı(p) 0,01 düzeyinde test edilmiştir. Ayrıca grupların normal dağılım gösterip göstermediği, parametrik testler uygulanmadan önce, Kolmogorov-Smirnow testi ile incelenmiştir.

BULGULAR

4.1. Birinci Denenceye İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci denencesi olan “Öğretim üyesi (gözlemci) değerlendirmelerine göre Kâr-1 Nâtik temelli ses eğitimi etkinliklerinin kullanımı öğrencilerin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir” denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının gözlemci değerlendirmelerinden almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmış ve karşılaştırmalara ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Öntest t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	23,6	3,02	9	,225	,827
Deney	10	24	4,02			

Elde edilen verilere göre her iki grubun ön test gözlemci puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($t_{(9)} = ,225$ $p > 0,01$). Başka bir deyişle, gruplar gözlemci testi puanı ortalamaları açısından birbirinden farklılaşmamakta, benzer özellikler taşımaktadır. Bu durum gözlemci puanları açısından deney ve kontrol gruplarının homojen olarak oluşturulduğunu göstermektedir.

Deney grubunda gerçekleştirilen Kâr-1 Nâtik temelli ses eğitimi etkinliklerinin, gözlemci değerlendirmelerine göre ses eğitimi becerisini artırıp arttırmadığını sınamak için her iki grupta yer alan öğrencilerin son test puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının son test puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 8’da verilmiştir.

Tablo 3. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	44,6	3,80	9	-16,612	,000
Deney	10	81,7	7,18			

Deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin gözlemci değerlendirmelerine göre son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(9)} = -16,612$, $p < .01$]. Bu sonuca göre, Kâr-1 Nâtik temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-1 Nâtik Temelli

Makam alıştırılmaları ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre ses eğitiminde istenilen ve temel davranışları kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön Test – Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Öntest	10	24	4,02	9	-25,300	,000
Sontest	10	81,7	7,18			

Tablo 4’de görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin ön test puan ortalamaları 24 iken, son test puanlarının ortalaması ise 81,7 olarak gerçekleşmiştir. Son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasındaki fark ise ($X_{son}-X_{ön}$) 57 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, deney grubu öğrencilerine ait gözlemci puanlarında yükselme olduğunu göstermektedir. Ortalamaların arasındaki bu farkın anlamlılığını belirlemek için yapılan ilişkili ölçümler için t testi sonuçlarına göre problemi anlama ön test – son test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$t_{(9)}=-25,300$; $p<0,01$]. Bu sonuca göre; Kâr-1 Nâtik temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-1 Nâtik Temelli Makam alıştırılmaları ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre ses eğitiminde istenilen ve temel davranışları kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

4.2. İkinci Denenceye İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci denencesi olan “Akran değerlendirmelerine göre Kâr-1 Nâtik temelli ses eğitimi etkinliklerinin kullanımı öğrencilerin eser seslendirme becerilerini geliştirir.” denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının akran değerlendirmelerinden almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmış ve karşılaştırmalara ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Ön test Sonuçları

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	22,3	1,70	9	-,670	,519
Deney	10	23	2,35			

Elde edilen verilere göre her iki grubun ön test akran puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($t_{(9)} = -,670$ $p > 0,01$). Başka bir deyişle, gruplar akran testi puanı ortalamaları

açısından birbirinden farklılaşmamakta, benzer özellikler taşımaktadır. Bu durum akran puanları açısından deney ve kontrol gruplarının homojen olarak oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Son test t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	45,10	3,98	9	-19,907	,000
Deney	10	78,70	5,12			

Deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin akran değerlendirmelerine göre son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(9)} = -19,907, p < .01$]. Bu sonuca göre, Kâr-1 Nâtik temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-1 Nâtik Temelli Makam alıştırma ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre, anlamlı bir farkla ses eğitimi davranışları kazandıkları ve bu noktada alan da eksikliği bulunan ses eğitim programlarına örnek teşkil edip istenilen ve beklenen temel davranışları kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 7. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön Test – Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Ön test	10	23	2,35	9	-33,684	,000
Son test	10	78,7	5,12			

Tablo 7’de görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin ön test puan ortalamaları 23 iken, son test puanlarının ortalaması ise 78,7 olarak gerçekleşmiştir. Son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasındaki fark ise ($X_{\text{son}} - X_{\text{ön}}$) 55 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, deney grubu öğrencilerine ait akran puanlarında yükselme olduğunu göstermektedir. Ortalamaların arasındaki bu farkın anlamlılığını belirlemek için yapılan ilişkili ölçümler için t testi sonuçlarına göre problemi anlama ön test – son test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$t_{(9)} = -25,300; p < .01$]. Buna göre; Kâr-1 Nâtik temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-1 Nâtik Temelli Makam alıştırma ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre ses eğitiminde istenilen ve temel davranışları kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

4.3. Üçüncü Denenceye İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü denencesi olan “Öz değerlendirme sonuçlarına göre Kâr-ı Nâtk temelli ses eğitimi etkinliklerinin kullanımı öğrencilerin Türk Müziği Ses Eğitimi becerilerini geliştirir.” denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmış ve karşılaştırmalara ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Ön test t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	24,8	3,82	9	1,348	,211
Deney	10	22,5	2,36			

Elde edilen verilere göre her iki grubun ön test öz değerlendirme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($t_{(9)} = 2,225$ $p > 0,01$). Başka bir deyişle, gruplar öz değerlendirme testi puanı ortalamaları açısından birbirinden farklılaşmamakta, benzer özellikler taşımaktadır.

Tablo 9. Grupların Ortalama, Standart Sapma ve Son test t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Kontrol	10	48,5	7,76	9	-10,296	,000
Deney	10	81,4	5,23			

Deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin öz değerlendirmelerine göre son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(9)} = -16,612$, $p < .01$]. Bu sonuca göre, Kâr-ı Nâtk temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-ı Nâtk Temelli Makam alıştırma ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre aldıkları; nefes egzersizleri, makam ile ses egzersizleri, Kâr-ı Nâtk’lardan oluşan ses ve makam öğretimi egzersizleri ve süsleme teknikleri ile ses eğitiminde davranış kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 10. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön Test – Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Öntest	10	22,5	2,36	9	-28,936	,000
Sontest	10	81,4	5,23			

Tablo 10’de görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin ön test puan ortalamaları 22,5 iken, son test puanlarının ortalaması ise 81,4 olarak gerçekleşmiştir. Son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasındaki fark ise (X son-X ön) 59 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, deney grubu öğrencilerine ait gözlemci puanlarında yükselme olduğunu göstermektedir. Ortalamaların arasındaki bu farkın anlamlılığını belirlemek için yapılan ilişkili ölçümler için t testi sonuçlarına göre problemi anlama ön test – son test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$t_{(9)}=-25,300$; $p<0,01$]. Buna göre; Kâr-1 Nâtik temelli ses egzersizlerinin Türk Müziği ses eğitimi becerilerini arttırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle; Kâr-1 Nâtik Temelli Makam alıştırma ile ses eğitimi alan deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre ses eğitiminde istenilen ve temel davranışları kazanmada daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Kâr-1 Nâtik Temelli Makam Alıştırma’nın Türk Müziği Ses Eğitiminde Kullanılabilirliğinin araştırıldığı çalışmanın bu bölümünde bulgular, araştırmanın denenceleri doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Birinci Denenceye İlişkin Tartışma ve Yorumlar

Araştırmanın birinci denencesi olan “Öğretim üyesi (gözlemci) değerlendirmelerine göre Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programı kullanımı öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir” şeklinde idi. Bu denenceyi test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının gözlemci değerlendirmelerinden almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmış ve karşılaştırmalar sonucunda deney ve kontrol grubunun son test puanlarında artış olduğu görülmüştür. Bu artış, bütün boyutlarda deney grubunun lehine anlamlı düzeydedir.

Kontrol grubunun son test puanlarında bir miktar artışın olması geleneksel Türk Müziği öğretim yöntemiyle yapılan eğitim sırasında, bazı kazanımların uygulama aracında ortak olması ve makamlar konusunda teorik bilgisinin verilmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Deney grubunda gerçekleştirilen Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırma’nın Türk müziği ses eğitiminde kullanılabilirliğinin, kontrol grubuna göre ne kadar etkili olduğunu sınamak için deney ve kontrol grubu son test uygulamaları ortalamaları açısından fark olup olmadığı sınanmıştır. Öğretim elemanı (gözlemci) değerlendirmelerine göre grupların son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, deney grubu lehine anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buradan hareketle deney grubunda uygulanan Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırma’nın, öğrencilerin Türk Müziği ses eğitimi becerileri üzerinde, anlamlı derecede etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Metodolojik bir anlayışla hazırlanmaya çalışılmış Türk müziği ses eğitimi programında hazırlanan egzersizler öğrencilerin bu alandaki başarılarını olumlu yönde arttırmıştır.

5.2. İkinci Denenceye İlişkin Tartışma ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci denencesi olan “Akran değerlendirmelerine göre Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programı öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir” denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının “Türk Müziği Ses Eğitimi Performans Gözlem” Formundan almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre, deney grubunun kontrol grubuna kıyasla son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasında, son test lehine farklılıklar vardır. Bununla birlikte hem deney grubunda hem de kontrol grubunda bir gelişme olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemiyle verilen eğitimde nefes egzersizlerinin uygulamayla, makam öğretiminin ise teorik olarak verilmesinin kontrol grubunun son testteki artışı sağladığı söylenebilir.

Deney grubunda gerçekleştirilen, Kâr-1 Nâtik Temelli Öğretim Programının Türk Müziği Ses Eğitiminde kullanılabilirliğinin akran değerlendirmelerine göre, Türk Müziği ses eğitim becerisini artırıp arttırmadığını sınamak için her iki grupta yer alan öğrencilerin son test puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin akran değerlendirmelere göre son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle akran değerlendirmelerine göre, Kâr-1 Nâtik Temelli Makam Alıştırmalarının Türk Müziği Ses Eğitiminde kullanılabilirliğinin ses eğitimini becerisini geliştirdiği söylenebilir. Bu sonuçlar, öğretim elemanlarının (gözlemci) değerlendirmesinde olduğu gibi akran değerlendirmelerine göre de geleneksel öğretime göre, Kâr-1 Nâtik Temelli Makam Alıştırmalarının Türk Müziği Ses Eğitiminde kullanılabilirliğinin ses eğitim becerisini geliştirdiğini göstermektedir. Alan yazında yapılan araştırmalarda da, Uslu (1999) Çalgı eğitimi alanında da akran gruplarının önemli yeri vardır. Akran grupların, bazen kendilerinin müzik yapmak amacıyla çalgı topluluğu oluşturdukları, bazen de aynı amaçla ortam yaratılarak, bilinçli bir biçimde bir araya getirildikleri görülebilmektedir. Yaşça denk kişilerin benzer özellikler sergileyecekleri varsayıldığında; anlaşma ve paylaşma kolaylığı gibi insanlar için önemli yeri olan özellikler de eklendiğinde, çalgı grubu olarak bir araya gelen akran gruplarının, çalgı eğitimi açısından oldukça gerekli ve değerli gruplar olduğu kabul edilebilir sonucuna ulaşmıştır.

Sonuçlardan hareketle öğrencilerin birbirleriyle etkileşim hâlinde olmalarını sağlayarak birbirlerini değerlendirmelerine imkân vermesinin, öğrencilerin birbirlerinin geliştirmelerinde etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin akranlarıyla etkileşim hâlinde ses eğitim becerisini geliştirme etkinlikleri yapmalarının öğrencilerin daha rahat bir tavır içinde olmalarını sağladığı söylenebilir.

5.3. Üçüncü Denenceye İlişkin Tartışma ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü denencesi olan “Öz değerlendirmelere göre Kâr-1 Nâlık Temelli Öğretim Programı Öğrencilerin Türk müziği ses eğitimi becerilerini geliştirir” denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının “Türk Müziği Ses Eğitimi Performans Gözlem” formundan almış oldukları ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre, deney grubunun kontrol grubuna göre, son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasında, son test lehine farklılıklar vardır.

Deney grubunda gerçekleştirilen, Kâr-1 Nâlık Temelli Makam Alıştırma ve Türk Müziği Ses Eğitiminde Kullanılabilirliğinin, kontrol grubuna göre deney grubunda ne kadar etkili olduğunu sınamak için deney ve kontrol grubu son test ortalamaları açısından fark olup olmadığı sınanmıştır. Grupların son test puan ortalamaları incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin öz değerlendirmelere göre son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, Kâr-1 Nâlık Temelli Makam Alıştırma ve Türk Müziği Ses Eğitimi becerilerini artırdığı ve öğrencilerin de bu gelişimi fark ettikleri söylenebilir. Bu bulgu, ses eğitimi ve çalgı eğitimi becerisinin geliştirilmesinde Kâr-1 Nâlıklardan oluşan egzersizleri kullanan (Hatipoğlu, 2013) tarafından desteklenmektedir.

Öz değerlendirmeyle ilgili yaygın görüşlerden birisi “bireyin kendisine olduğundan yüksek puan vereceği” kaygısıdır (Uzun ve Yurdabakan, 2011). Boud ve Falchikov (1989),(Yıldız, 2014) tarafından yapılan bir araştırmada, üst sınıflardaki öğrencilerin kendi başarılarını alt sınıftakilere oranla daha iyi tahmin edebildikleri bulunmuştur. Çalışma grubunun güzel sanatlar lisesi 12. Sınıf öğrencilerinden oluşması ve gruplara öz değerlendirme hakkında açıklamaların yapılmasıyla öğrencilerin kendilerini objektif olarak değerlendirdikleri düşünülmektedir. Ayrıca öğretim elemanı (gözlemci) ve akran değerlendirmeleriyle öz değerlendirme sonuçlarının benzerlik taşıması da bu objektifliği desteklemektedir. Bu araştırmanın, Türk müziği ses eğitimi becerileri kazanmalarında öğrencilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Kâr-1 Nâtik temelli makam alıştırma çalışmalarının Türk Müziği Ses eğitiminde kullanılabilirliğinin değerlendirildiği bu çalışmada, öğrencilere uygulanan Türk Müziği Ses Eğitimi Performans Gözlem Formuna göre ön test ve Son test sonuçları incelendiğinde, çalışmanın amacına ve beklentilerine uygun davranışların son testte anlamlı bir farkla kazanıldığı gözlemlenmiştir. Deney ve kontrol grubuna 14 hafta boyunca uygulanan öğretim programının sonucunda öğrencilerin kazanması beklenen davranışları; Deney ve kontrol grubu Öğrencilerinin ses eğitiminin temel öğelerinden olan vücut rahatlığı için esneme, gevşeme, doğru duruş, ses soluk çalışmaları ve nefes egzersizleri yapabilme davranışını kazandıkları, kendi kendilerine nefes egzersizleri yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Deney grubu öğrencileri, konuşurken kelimeleri doğru artiküle edebilme davranışını da kazanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Konuşurken ve şarkı söylerken harfleri ve kelimeleri doğru boğumlamak, anlaşılır ve doğru şekilde kullanmak çok önemlidir. Rezonans ve Registre bölgelerini geliştirici alıştırma yapar, maddesinin de deney grubunda anlamlı bir şekilde farklı çıktığı görülmektedir. Oluşturulan ses egzersizleri ile öğrencilerin seslerini ısıtmak için ve ses kullanımlarını geliştirmek için tını zenginliği, birbiriyle uyumlu ve sesini her konumda kullanabilmeyi öğrenmek için önemli bir kazanım olduğu ve özellikle Türk müziği egzersizleri ile bunları yapmanın eserleri seslendirmeden önce hazırlık olarak öğrenciler tarafından uygulanmasının anlamlı bir fark ortaya çıkardığı görülmektedir.

Bu davranış makamların Türk Müziği eserlerini seslendirmede makam hâkimiyeti ve bilinci oluşması sesini doğru perdelerde kullanabilmeyi öğrenme ve makamların genel özelliklerini belirleme ve sesini kontrol etme gibi alanlarda büyük öneme sahiptir. Kâr-1 Nâtik'lardan oluşan makam alıştırma çalışmaları sayesinde öğrencilerin makamları rahatlıkla anlayabildikleri ve seslerini doğru perdelerde kullanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Kâr-1 Nâtiklerin özelliği sayesinde makamların, durak, güçlü seslerinin ve seyir özelliklerinin tam anlamıyla bulunmasından dolayı öğrenciler makamların genel özelliklerini de bu egzersizleri seslendirirken öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Şarkı söylerken müzikal seslendirme tekniklerinden; Çarpma, Tril, Glisando süsleme tekniklerini uygulayarak kazanımının da deney grubunda kontrol grubuna oranla son testte anlamlı bir şekilde kazanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Türk müziği seslendirmede makam müziğinin gereği olarak hançere kullanmak ve süsleme yapmak eserin özellikleri arasında yer aldığı için bu davranışı kazanmak olumlu bir süreç oluşturduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Hatipoğlu, V. (2013). “Rast Makamındaki Kâr-ı Nâtik eserlerinden oluşturulan Seyr-i Nâtik Örneğinin Keman Öğretiminde Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi”, Yayınlanmış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Judetz, E. P. (1996). “Türk Musiki Kültürünün Anlamları”, Pan Yayıncılık, İst.
- Özbilen, Ö. (2007). “Fasıl Şarkıcılığı Açısından Türk Makam Müziği’nde Süslemeler”, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, Ö. A. (2010). “Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özkan, İ. H. (2001). “İslam Ansiklopedisi”, 24. Cilt, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul.
- Paçacı, G. (1994) “Kâr-ı Nâtik Formu Üzerine Bir Çalışma ve yeni bir Kâr-ı Nâtik Rast Kâr-ı Nadirât” sanatta yeterlilik tezi.
- Polat, S. (2018). Terzioğlu, V. “Türkiye’deki Ses Eğitimi Uygulamalarında Öğretici Bağımlılığı ve piyano Eşlikli Metod Yetersizliği Üzerine Bir Değerlendirme”, cilt 3 sayı 2, 589.
- Tanrıkorur, C. (2003). “Osmanlı Dönemi Türk Musikisi”, A Ajans Tesisleri, İstanbul.
- Torun, M. (1996). “Ud Metodu”, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Yavuzoğlu, N. (2013). “Türk makam müziği ve yeni notasyon” inkılap yayınevi, İstanbul.

İnternet Kaynakçası

- Altıok, A. Yelken, (2018), <https://calismagruplari.itu.edu.tr-musikisi-devlet-konservatuari>, K. Erişim Tarihi: 15. Kasım 2018
- Özkan, İ.H. (2001). İnternet kaynakçası, www.islam-ansiklopedisi.info Erişim Tarihi: 25 Ekim 2018.

Extended Abstract

This research; It was carried out to investigate the usability of the Kâr-ı Nâtik-based maqam exercises program that includes the traditional soundtrack of Turkish Music and the international voice training techniques used in the voice education process. It is believed that the sound training process performed with the sound exercises and etudes created from Turkish Music tunes by making use of Kar-i Nâtik will contribute to the field by making a methodological, consistent and scientific way. It is envisaged that this sound education program is important in terms of contributing to the development of Turkish music voice education field, being a resource that academic staff and students can benefit, and also shedding light on similar studies. Study group of the research; Aksaray Fine Arts High School has been formed by 12th grade students by random method, divided into experiment and control groups. Voice training program, consisting of sound exercises and Profit-iNatics exercises prepared by taking the opinions of experts, was applied to the experimental group in the form of Profit-ı Nâtik-based program in the 14-week period, and Turkish Music as a traditional teaching method to the control group. Since there is an experiment and a control group in the research, firstly, the equivalences of these groups were investigated and the relationships between the pretest total scores were examined. At the beginning and at the end of the study, pretest-posttest was made to the experimental and control groups using the "Turkish Music Voice Education Performance Observation Form". In order to find answers to the main problems of the research, the relationships between the pre-test and post-test scores of the experimental and control group students were examined separately for each group. In this review, t test (Paired samples t-Test) was used for related measurements. In statistical analysis, the significance of the difference (p) was tested at the level of 0.01. SPSS 18.0 software was used in the analysis of the data. According to the research data; When the experimental group students who received voice training with the Profit Based Practice exercises and the control group students who were trained with the traditional method of Turkish Music were compared; It has been observed that they are more successful in gaining behavior in vocal education with breathing exercises, voice exercises with maqam, voice and maqam teaching exercises consisting of Kar-i Nâtik. It is a composition created with the addition of Arabic adjective (singing, reporting) to the word profit, which is also used as a form name in non-religious Turkish music. The most important feature of Kar-i Nâtik is that they have a unique gown. Each of these long words, which were generally written in the form of gazel-i museyyel or mesnevi, included one or more maqams and procedures within the framework of literary arts such as tawriya and pun. It is up to the composer to choose which method will be used in some profit-only records whose names are included only in his body. This research, which aims to evaluate the usability of Kâr-ı Nâtik-based maqam exercises in Turkish music voice education, is an experimental study. The research was carried out by designing according to the model with pretest-posttest control group. In general, when the experimental and control group pretests were compared, it was concluded that the groups were homogeneous. On the other hand, when the experimental group pretest and posttests are compared, it is noteworthy that there is a difference of 45 points between the mean scores. In addition, there is a 35-point difference between the experimental group and the control group post-test mean scores. When these results are examined, it is observed that there is a significant difference between the pretest and posttest scores of the experimental and control groups in the posttest in favor of the experimental group. According to the observer evaluations of the students in the experimental group and the control group, there is a significant difference between the mean scores obtained from the posttest in favor of the experimental group [$t(9) = -16,612, p < .01$]. According to this result, it can be said that the Kâr-ı Nâtik-based sound exercises increase Turkish Music sound training skills. In other words; It was observed that the students of the experimental group who received voice training with the Profit Based Practice Authority exercises were more successful in acquiring the desired and basic behaviors in voice education than the students who were trained in the traditional method. In this study, in which the usability of Profit based practice exercises in Turkish Music Voice education

was evaluated, when the pre-test and post-test results were examined according to the Turkish Music Voice Education Performance Observation Form, it was observed that the behaviors suitable for the purpose and expectations of the research were gained with a meaningful difference in the post-test. The behaviors expected to be acquired as a result of the curriculum applied to the experimental and control groups for 14 weeks; It was concluded that the experiment and control group students gained the behavior of stretching, relaxation, correct posture, sound breathing exercises and breathing exercises for body comfort, which is one of the basic elements of voice education, and they can perform breathing exercises on their own. This behavior is of great importance in areas such as the authority of the authority and awareness of the authorities in vocalizing Turkish Music works, learning how to use the voice in the right curtains and determining the general characteristics of the authorities and controlling their voice. It has been concluded that the students can easily understand the authorities and use their voices in the right curtains thanks to the maqam exercises consisting of Profit Nâtik. In addition, it was concluded that the students learned the general characteristics of the authorities while they were performing these exercises due to the complete characteristics of the authorities, stops, strong voices and navigational features thanks to the characteristics of the Profit Nâtik.

Key Words: Voice Education, Kâr-ı Nâtik, Ornaments, Music Education, Maqam

EKLER**TÜRK MÜZİĞİ SES EĞİTİMİ PERFORMANS GÖZLEM FORMU**

(Öğretmen / Öz-değerlendirme / Akran Çok Taraflı Dereceli Puanlama Anahtarı)

Öğrenci Ad-Soyad: _____

Alt Boyutlar	Madde numarası	Maddeler	Puanlama anahtarı				
			1	2	3	4	5
Nefes Eğitimi	1.	Vücut rahatlığı için esneme ve gevşeme hareketleri yapar.					
	2.	Doğru duruş ve ses-soluk çalışmaları yapar.					
	3.	Konuşurken ve şarkı söylerken kelimeleri doğru artiküle eder.					
Ses Eğitimi	4.	Rezonans bölgelerini geliştirici alıştırmalar yapar.					
	5.	Registre bölgelerini geliştirici alıştırmalar yapar.					
	6.	Rast makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	7.	Rast makamının genel özelliklerini tanır.					
	8.	Hicaz makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	9.	Hicaz makamının genel özelliklerini tanır.					
	10.	Nihavent makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	11.	Nihavent makamının genel özelliklerini tanır.					
	12.	Mahur makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	13.	Mahur makamının genel özelliklerini tanır.					
	14.	Nikriz makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	15.	Nikriz makamının genel özelliklerini tanır.					
	16.	Saba makamı dizisindeki sesleri tanır.					
	17.	Saba makamının genel özelliklerini tanır.					
Türk Müziği Makamlarında Süsleme ve Haçere Kullanım Teknikleri	18.	Şarkı söylerken müzikal seslendirme tekniklerinden çarpma tekniğini uygular.					
	19.	Şarkı söylerken müzikal seslendirme tekniklerinden Tril tekniğini uygular.					
	20.	Şarkı söylerken müzikal seslendirme tekniklerinden glisando tekniğini uygular.					
Toplam puan (En az: 20 / en fazla: 100 puan aralığında)							